

Records d'albuferers

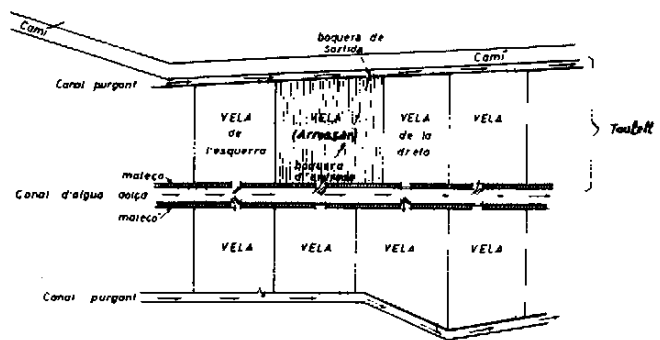
La conversa és antiga i alguns dels autors han mort, però cal retre un record als vells poblers i murers que ens contaren, un dia d'octubre de 1977, com era per a ells S'Albufera. Aquests homes conraren, pescaren o caçaren dins el prat. Oferim un resum del seu testimoni.

L'amo En Guiem Pou Galmés (84 anys) Conrador. «Tenia quatre anys quan ja em menaven a Sa Bufera, i allà vaig fer molta feina: escurar canals, conrar velas a on feiem moniatos, fesols, melons... En temps meu es Ras ja no anava, ho hagueren d'abandonar tot d'una. Allò se conrava de llogat d'en Torrella, que ho havia pres a s'inglès. S'inglès ho havia conrat una cinquantena d'anys, havia manllevat doblers a En Torrella, no els hi pogué tornar i En Torrella, li prengué sa finca. Va ser s'inglès que posà ses màquines de treure s'aigo. Sa Bufera era un lloc no molt sà però ho arribaren a enamadir. Donaven s'aigo bona, treien sa dolenta...

Llavors pagaven jornals de dos reials, pesseta i fins i tot dues pessetes. Dues pessetes eren els jornals de carro i bístia i el de pesseta per mestres de pinyol vermell. I així estava la cosa».

L'Amo En Jaume Rayó Serra (84 anys) Conrador. «Ma mare em deia que a edat de quinze dies ja em duia a Sa Albufera, però jo en tenc record d'edat de quinze anys. Llavonces feien blat, faves, civada, ordi, cànjom... i d'estiu carabasses, fesols, llegum de cara negra... I ara tot és canyet. Jo encara he vist vinya dins Es Cibollar, que la varen haver de treure, perquè no madurava sa verema de massa grassa.

Un dels conreus forts era el de carabasses. Les deixaven a lloc, i sa plena de s'aigo les se'n duia dins es

Estructura de les «velas» (segons Damià Duran)

Les velas eren les explotacions pel conreu de l'arròs. La dinàmica d'entrada i sortida d'aigua estava ben regulada.

Patrimoni. S'aturaven en es malecò des Canal Loco, o sigui Sa Síquia de sa Senyora. Allà s'aturaven i cadascú anava a cercar ses seves, que havien marcat amb so seu senyal: es nom, i es que no sabia escriure una marca, una escala de peu, segons... també feiem es llegum de cara negra, però va arribar que sa terra no en volgué fer pus, tot se fonia en esponera...

Es temps de s'inglès sembraren morers i llogaven

dones a jornal per coir fulles, perquè havien posat cuques de fer seda.

S'arròs el conraren es valencians. Sa primera companyia va venir l'any cent, i va arrencar Es Cibollar, Es Colombar i part des Patrimoni. L'any u va venir una altra companyia i va arrencar Ses Puntetes i Es Ras. Se va conrar arròs fins l'any 60. Abans des moiment pagàvem a deu duros es cortó però mos arribaren a pujar ses sendes a 400 pts. A Ses Puntetes fèiem s'arròs Bomba, que era és més bo. Se'n feien manco quilos, pero era més ben pagat. Fa vint o trenta anys un murer va fer una casta d'arròs que li posaren Bombita, una llavor escollida de manats d'arròs Bomba, dins Mallorca mateix, que lo millor que s'ha conegut. I d'arròs se'n feien de moltes castes: mancolí, ancolí xato, balilla, pelussa, panxa blanca, salmeron i de mil. Es Bombita pagava a tonelada es cortó si venia bé. A Son Claret, que sa terra és més grassa, se tirava a 1.300 Kgs. S'arribaren a fer mil quarterades d'arròs de les 4.444 que té la finca. An es valencians els tragueren per no pagar... clar, com que ja tenien es terrenó arrencat...».

L'Amo Andreu Socies Cladera (77 anys) pescador. «Vaig pescar a Sa Bufera de l'any 40 en endavant. Allà fèiem anguila, peix d'escata, llops i orades. Lo millor era sa pesca de s'anguila correguda, que té sa panxa grossa i pega molt per La Puríssima, en vespres de temporal, quan més llamps i més mal-temps, millor. Es senyor va fer una parança dins es torrent i es primer any hi agafaren dasset tonelades, i això en cinc o sis vespres. També paràvem moreners. N'hi havia un dins es Canal des Sol on s'agafaven uns 5.000 Kgs. I llavoncs pescàvem a l'encesa, amb fitora. Èrem quatre pescadors i fèiem dos llurns, i cadascú agafava 30 o 40 kgs. d'anguila en un vespre.

S'orada se feia sobre tot dins es lago i un poc a s'Oberta. La tancàvem amb xerxa, i en trèiem tres o quatre dies. Se'n podien agafar 400 o 500 Kgs. cada pic, i la pescàvem 2 o 3 voltes en s'any. De peix d'escata

(llisses i mugrons) se'n capturaven un parell de mils de quilos cada temporada.

S'anguila la venien a 4 pts/Kg. i s'orada, casi a preu de peix d'escata: sis reials, dues pessetes...»

L'Amo En Xesc Company (76 anys) caçador. A Sa Bufera hi vaig caçar vint-i-vuit anys.

Es primer any, que va ser el 34, hi matàrem dos mil vuit-cents patos. I de fotges no te fi ni cap d'allà. Les caçàvem a ses motes. Una mota és una segada de canyet, fent una carrera. Arruixes, amb cans, ses fotges d'una banda i quan travessa, tires. Llavor la mates o no la mates. Hi havia ca que agafava en un dia cent fotges.

A dins Son Carbonell hi vaig caçar quatre anys, i matàvem devers dos mil patos cada any.

A l'any trenta-sis teníem Es Lago, i hi havia 14.000 o 15.000 fotges. Per mor des Moiment, mos havien pres ses escopetes. I llavor volíem fer tirada, i mos envien a demanar i mos donen ses escopetes. A tirar! Mos varen donar de temps fins a les quatre i, es sergent de sa Guàrdia Civil mos va dir: «que no hi hagi ningú que gosi guardar cap fotja, perquè dirà 'oli m'hi ha caigut'» Pero així i tot...

A aquell temps hi havia tants d'animals perquè hi havia llissers, perquè un animal vol llisser per nedar i un fortí per amagar-se.

D'Ugrons en criaven molts, molts... N'omplíem sacs, de polls. Per ventura hi havia tres o quatre cortons que pudien de serps, granots, rates i anguiles mortes... Hi havia més de mil nius. El 31 de març de 1931 o 32, amb una gran gelada i el dia que rompia decidim anar a goitar dins es llisser de Sa Sola. Agafam el barquet i tira endavant! Es companyero bota, que havia d'anar a peu i jo volia anar an es niu dels ugrons. Ell va agafar vint-i-nou patos i jo vaig matar 13 ugrons, 2 cel·les i 4 patos.

La caça la venien, a força de passetjar-la pes poble. Una fotja valia set peces, i mitja, dos reials... Un pato sis reials, dues pessetes. Un cartutxo mos costava vint cèntims o un velló.»

J. M. S.